תורה אור

ר"מ היא *דתניא קטן וקטנה לא חולצין ולא מיבמין דברי ר"מ אמרו לו לר"מ *יפה אמרת שאין חולצין איש כתוב בפרשה ומקשינן אשה לאיש ומה טעם אין מיבמין אמר להן קטן שמא ימצא סריס קטנה שמא תמצא אילונית ונמצאו פוגעין בערוה שלא במקום מצוה ורבנן *זיל בתר רובא דקטנים ורוב קטנים לאו סריסים נינהו זיל בתר רובא דקטנות ורוב קטנות לאו אילונית נינהו אימר דשמעת ליה לר"מ מיעוטא דשכיח אבל מיעוטא דלא שכיח מי שמעת ליה °הא נמי מיעוטא דשכיח הוא דתניא א"ר יוסי *מעשה בעין בול והטבילוה קודם לאמה ואמר רבי מעשה בבית שערים והטבילוה קודם לאמה וא"ר יוסף מעשה בפומבדיתא והטבילוה קודם לאמה בשלמא דר' יוסי ודרבי משום תרומת א"י אלא דרב יוסף למה לי והא *אמר שמואל *אין תרומת חו"ל אסורה אלא במי שטומאה יוצאה מגופו והני מילי באכילה אבל בנגיעה לא אמר מר זוטרא לא נצרכה אלא לסוכה שמן של תרומה דתניא °ולא יחללו את קדשי בני ישראל *אשר ירימו לה' לרבות את הסך ואת השותה שותה למה לי קרא *שתיה בכלל אכילה אלא לרבות *את הסך *כשותה ואיבעית אימא מהכא °ותבא כמים בקרבו וכשמן בעצמותיו אי הכי דידן נמי אנן דדרשינן אשה ואשה וכי חזיין מפרשי להו לא גזרו בהו רבנן אינהו דלא דרשי אשה ואשה וכי חזיין לא מפרשי להו גזרו בהו רבנן מאי אשה ואשה דתניא *אשה אין לי אלא אשה *תינוקת בת יום אחד לנדה מנין ת"ל °ואשה אלמא כי מרבי קרא בת יום אחד מרבי ורמינהו אשה אין לי אלא אשה *תינוקת בת ג' שנים ויום אחד לביאה מנין ת"ל ואשה אמר רבא הלכתא נינהו ואסמכינהו רבנן אקראי הי קרא והי הלכתא אילימא בת יום אחד הלכתא בת שלש שנים ויום אחד קרא קרא סתמא כתיב אלא בת ג' שנים ויום אחד הלכתא בת יום אחד קרא ומאחר דהלכתא קרא ל"ל

למעוטי

ויקרא כב
תהלים קט
ויקרא טו

איש כתוב בפרשה. ואם לא יחפוץ האיש (דברים כה) איש פוטרה בחליצה ולא קטן. אלא מה טעם אין מיבמין ויגלו יחד: סריס. לאו בר הקמת שם הוא ואינו מצווה ליבם וכן אילונית וכיון דמייבם בלא מצוה נושא אשת אחיו במקום ערוה היא וכרת: בעין בול. מקום: קודם לאמה. יולדת נקבה טובלת לי"ד וכתה ראתה ליום או ליומים שנולדה והטבילוה קודם לאמה משום מגע תרומה: עין בול ובית שערים מא"י. פומבדיתא חוץ לארץ: משום תרומת א"י. דמיפסלא בנגיעה: יוצאה מגופו. כגון זב חבה ונדה: והני מילי באכילה. כולה שמואל קאמרה בבכורות בפ' הלוקח בהמה (דף כז.) ואפי' זב ונדה לא פסלי לה בנגיעה: לסוכה שמן של תרומה. דסיכה כאכילה ובאכילה קאמרינן דתרומת חו"ל אסורה לנדה: דתניא. דסיכה כאכילה: ולא יחללו. בפרשת אזהרת טמאים בתרומה כתיב: לרבות את הסך. בכלל בקדשים לא יאכל עד אשר יטהר*. שתיה בכלל אכילה דכתיב (דברים יד) ואכלת מעשר דגנך וגו' תירוש חמרא הוא וקרי ליה אכילה: ותבא כמים וגו'. בקללה גבי רשע קאי: א"ה. דחייש למיעוטא: דידן נמי. ליטמו כולהו מעריסתן: אשה ואשה. לרבות קטנה כדמפרש: מפרשי להו. ממגע קדשים: ואשה כי תהיה זבה וגו'. בנדה משתעי קרא דכתיב (ויקרא טו) שבעת ימים תהיה בנדתה: ורמינהו אשה. ואשה אשר ישכב איש אותה שכבת זרע [שם]: לביאה. שמטמאה בביאת אדם מגזרת הכתוב דכתיב [שם] וטמאו ולא משום נוגעת בשכבת זרע הוא שהרי מגע בית הסתרים הוא ואינו מטמא: הלכתא נינהו. לענין נדה בת יום אחד ולענין ביאה בת ג' דברים הללו הלכה למשה מסיני הם כדמפרש ואזיל דחדא מינייהו הלכתא: הי קרא והי הלכתא. כלומר מכדי קרא חדא מינייהו משתמע הי מינייהו משתמע מקרא בלא הלכתא והי מינייהו אצטריך הלכתא: קרא סתמא כתיב. כיון דוי"ו לרבויי אתא כל שהוא אשה משמע בת יום אחד אבל בת ג' לא משמע מידי טפי מבת ב' או בת ד': אלא בת ג'. לענין ביאה הלכתא דמקרא לא משתמע ורבנן אסמכתא בעלמא אסמכוה ובת יום א' לנדה משתמעא מקרא: ומאחר. דביאה בת ג' הלכה למשה מסיני היא ומקרא לא משתמע עיקר קרא דוי"ו יתירא למאי אתא:

למעוטי

רבי מאיר היא· תימה דמשמע דמתני' (לעיל דף לג:) דבנות כותים נדות מעריסתן לא אתיא כרבנן אלא כרבי מאיר דחייש למיעוטא וסבר דכותים גרי אמת הן כדמוכח פ' שור שנגח ד' וה' (ב"ק לח:) אבל לרבנן דלא חיישי למיעוטא לא הוו נדות מעריסתן ולא לר' יוסי אע"ג דחייש למיעוטא בפרק אלמנה (יבמות דף *) כיון דקסבר כותים גרי אריות הן כדמוכח במכות בפרק רבי ישמעאל (דף סו:) דקאמר הורמין מגל (*ישראל) על גל עובדי כוכבים ואם כן כותים לא מטמאו בנדות כדאמר לקמן בנות ישראל מטמאין בזיבה ואין עובדי כוכבים מטמאים בזיבה ותימה והא בנות כותים דהוו נדות מעריסתן *הוו מי"ח דבר ובפ"ק דשבת (דף יג:) משמע דליכא מאן דפליג על י"ח דבר ומשמע התם (דף יז:) דהאי מי"ח דבר לכ"ע וי"ל דאפי' רבנן דלא חיישי למיעוטא ואפילו גרי אריות הן שוינהו רבנן נדות מעריסתן וגזרו עליהם טומאה כדי שלא ימשמשו כהן כמו שגזרו על בת עובד כוכבים וא"ת אם כן אמאי מוקי לה כר"מ ומשום דחייש למיעוטא לוקמיה ככ"ע ומשום מיעוט דר"מ נמי אית ליה טעמא דמיעוט דאמר בפ' ד' וה' (ב"ק דף לח:) קנסא דקנים ר"מ בממונא כדי שלא יטמעו בהן וי"ל משום דע"כ מתני' לית ליה טעמא דמיעוט אלא משום חשש ראיה כדקתני לפי שיושבות על כל דם ודם והא דא"ר יוסי מעשה בעין בול והטבילוה קודם לאמה אע"ג דטעמא דרבי יוסי משום מיעוט הוצרך להביא ראיה דשכיח הוא שרואות הן בקטנותן דאי לאו הכי הוי כמוכא ועלולא למינזר בהן נדות וא"ת לר"מ דחייש למיעוטא וקסבר דכותים גרי אמת הן א"כ הוו נדות מעריסתן מן התורה ולמה מני לה מי"ח דבר וי"ל דמסתמא לא ראתה מיד אחר הולדה רגע אחד א"כ אוקמה בחזקת שלא ראתה וסמוך רובא דלא חזו לחזקה שלא ראתה *והוו הנך דחזו מיעוטא דמיעוטא ולא מטמו מדאורייתא אלא מדרבנן הוא דגזרו עליהם מי"ח דבר וא"ת ולר' יוסי דגרי אריות הן אמאי גזרו בכותים דהוו נדות מעריסתן ובבת עובד כוכבים לא גזרו עד בת ג' שנים כדאמרינן התם ויש לומר דהאמינו בכותים דעבדי קצת מצות ולא בדילי ישראל מינייהו וגזרו עליהם מעריסתן דלא ליהוי וליטמעו בהן אבל מעובדי כוכבים הוו בדילי טובא ולא גזרו עלייהו עד דליהוי ראויות לביאה:

שמא תמצא אילונית · וא"ת ותתיבם ממה נפשך דאם אילונית היא הוי קידושי אחיו (א) טעות כדתנן (יבמות דף ב:) וכולן שמצאו אילונית צרותיהן מותרות משום דלא הויא צרת ערוה ותירץ ר"ת דהכא איירי בדקבל עליה אחיו וכי האי גוונא מצי בריה בן סורר ומורה (סנהדרין דף סט:) ואין להאריך כאן יותר וא"ת ובקטן אמאי חיישינן שמא ימצא סריס ויבדקיה אם עושה כיפה כשמשתין או אחד משאר סימנין דאמר בהערל (יבמות דף פ:) ואיכא למ"ד התם דלא הוי סריס עד שיהא בו כל סימני סריס וי"ל דאין מועלת הבדיקה עד שהוא גדול בשנים :

והטבילוה קודם לאמה · ומשום שראתה דאי משום שנגעה באמה שטמאה לידה א"כ מאי אשמעינן כל ולדות נמי טמאין · *ובפרק עד כמה (בכורות דף כז.) דקאמר גבי חלה דמאכילתו לכהן קטן ה"ה לכהן גדול שטבל כדמשמע הכא:

שתיה בכלל אכילה · וא"ת בפרק הטור והרוטב (חולין דף קכ.) גבי חלב למה לי כל נפש לרבות שותה ויש לומר דאשמעינן דחלב מהותך שמיה חלב* :

וכשמן בעצמותיו · ואם תאמר דמעיקרא מייתי מן התורה והדר מייתי אסמכתא דבפרק ר"ע (שבת דף פו.) תנן דסיכה כיוה"כ אסור אע"ג שאין ראיה לדבר זכר לדבר שנאמר ותבא כמים בקרבו ואומר רבינו תם דקרא דלא יחללו נמי אסמכתא הוא דבפרק הנשרפין (סנהדרין דף פג.) דרשינן מיניה דטבל במיתה ובפרק קמא דזבחים (דף ג:) מידרש לדרשא אחריתי ומדאורייתא לא הוי סך כשותה וכן לענין יוה"כ ותדע דאין חייבין כרת אלא אוכל ושותה בלבד ואמר נמי בפרק בתרא דיומא (דף עז:) מי שיש לו חטטין בראשו סך כדרכו ואינו חושש ועוד אומר ר"ת דדוקא סיכת שמן אסמכוה רבנן אקרא ואסור מדרבנן אבל סיכה של שומן חזיר ושל חלב שריא ובפרק כל שעה (פסחים דף כד:) אמר המניח חלב של שור הנסקל ע"ג מכתו פטור אבל אסור הוא משום לאסור בהנאה משמע אבל חלב דעלמא אפילו איסורא ליכא* :

אי גרס הלכתא הוא א"ש דלא הוי הלכתא אלא חדא ומיהו ברוב ספרים גרס נינהו והיינו לפי שלא פירש רבא הי קרא והי הלכתא כלומר אחד מן הפסוקים וי"ל לפרש משום דקאי נמי אקרא דזוכרים דלקמן ובסוף הישן (סוכה דף כח.) גבי תורה להוליא את הגשים קאמר הלכתא נינהו אע"ג דליכא אלא חדא : (שייך לע"ב) לנקבה כל שהיא בין גדולה בין קטנה · וקרא דואשה דזבה אתי לדרשא אחריתא ומעייטת דמטרע ומטרעת וצריך לומר דמפיק ליה מקרא אחרינא דליכא למימר דתרווייהו משתמעי מהאי קרא דהא לקטן אמר אביי מדקאמר ר' יוסי זאת תורת הזב בין גדול בין קטן לייתור לזכר לרבות מעיינות :

למעוטי

בעלמא נינהו, הגה"ה ר"ת דוקא סיכה של שמן אסמכוה אקרא ואסורה אבל סיכה של שמן חזיר או חלב שריא . הלכתא ניהו גרס ואי גרס נינהו לפי שלא פי' הי הלכתא והי קרא שייך לומר נינהו כלומר מאחד מאלו השנים .

למעוטי

נר מצוה

ב א מיי' פי"א מהלכות יבום הלכה יח [ז] סמג עשין נב טוש"ע אה"ע סימן קסז סעיף ג ד:

ג ב מיי' שם טוש"ע שם סעיף א [וספרי דן]:

[סג: פ"ג תוס' מ"ס אין חוששין]

[סוטה]

ד ג מיי' פי"ז מהלכות תרומות הל' ט [וכרב אלפס פסחים פ"ג דף קמו:]:

[עי' תוס' שבת פג: ד"ה לא כטום]

ה ד מיי' שם פ"ו הלכ' כ ופי"א הל"ט:

ו ה מיי' פ"ד מהלכות איסורי ביאה הלכה א ופ"א מהלכות מטמאי משכב ומושב הלכה ג: ו מיי' שם [טוש"ע אה"ע סי' ו ספי' ח וסי' קמז ספי' דן]:

◆

תוספי הרא"ש

לפרושי והן יושבות על כל דם ודם ואי איכא לן טעמא דמשמע אפילו בודאי ילא חזו גזרו עליהם: והטבילוה קודם לאמה · ותימה דילמא משמע דנגעה באמה וי"ל דא"כ כולהו נמי א"כ למה לפרש משום מגע א"א שלא תתק מאמה: אין תרומת חוצה לארץ · משמע הכא דשייך תרומה בחוצה לארץ וכן מוכח בכמה דוכתי וקשה מהא דאמרינן בפ"ק דחולין דר' מאיר אכל עלה של ירק בבית שאן ועי"כ התיר רבי כל בית שאן אלמא דאין תרומה נוהגת בחוצה לארץ וי"ל דהתם בדמאי שאינו נוהג בחוצה לארץ וכן הוא דבצר לאו היינו בצרה בפ' בתרא דע"ז : ואיבעית אימא מהכא ותבא כמים בקרבו כו' · לאו דרשא גמורה היא אלא אסמכתא בעלמא דבשבת פרק ר' עקיבא קאמר עלה אף על פי שאין ראיה לדבר זכר לדבר משום דברוחצה משתעי קרא כדאמרינן בפ' בתרא דיומא מה שמן מאבראי כו' תימה דבתר דמייתי קרא מדאורייתא מייתי קרא דאסמכתא ואומר ר"ת דקרא(קרא)נמי אסמכתא הוא דלכתא דרישת דרשינן ליה בפ"ק דזבחים דרשינן סיכה דאין חולין מחולין קדשינהו ילפינן מיניה דהכלבשיחה ומדאורייתא לא הוי סך כשותה והא דתנן במס' תרומות דסך שמן של תרומה משלם קרן וחומש היינו מדרבנן וכן לענין יום הכפורים אמרינן דאינו חייב כרת אלא אוכל ושותה ואמרינן נמי בפ' בתרא דיומא דמי שיש לו חטטין בראשו סך כדרכו ואינו חושש ואי הויא סיכה מדאורייתא לא הוה מקילינן ביה כולי האי והל קראי דיום הכפורים אסמכתא

יבמות פא: קפ"ו בכורות יט:

◆

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה שמא וכו' קידושי אחיו קידושי טעות:

[תוספתא פי"ה ד"ה]

[ויקרא כב]

בכורות כז:

ל"ל את אשר

[שבועות כב: יומא עו:]
[שבת פו:]

יומא עז: [שבת פו.]

[לקמן מד.]

◆

גליון הש"ס

גמ' הא נמי מיעוטא דשכיח הוא. עי' שבת סט ע"א ברש"י ד"ה ואפילו: תוס' ד"ה ר"מ וכו' ואי סגי דחזו מיעוטא דמיעוטא וכו' כדאמרי' יבמות קיט:

הוא מנין במפי פלוני ע"ש ועיין ר"ש

[ועי' היטב תוס' חולין שם ד"ה גרנם]

[ועי' תוס' יומא עו: ד"ה דסך וס"]

מוסף רש"י קטן וקטנה. או קטן או קטנה (יבמות סא:). איש כתוב בפרשה. בפרשת חליצה ואם לא יחפוץ האיש לקחת את יבמתו (שם). ומקשינן אשה לאיש. דכתיב ואם לא יחפוץ האיש ולא קטן, ואשה נמי אע"ג דלא כתיב מיעוטא בעינן גדולה כאיש, דליתקש לה, דכתיב כהוה קרא ועלתה יבמתו השערה (שם קה:). ונמצאו פוגעין בערוה. דכיון דאינה ראויה להוליד לא קרינן בהו והיה הבכור אשר תלד ופקעה מהן תורת יבום וקיימו באיסור אשת אח (בכורות יט:) כיון דלאו בר הקמת שם ניהו פגע באשת אח שלא במקום מצוה, דרחמנא פטריה דכתיב אשר תלד פרט לאילונית (יבמות סא:). שטומאה יוצאה מגופו. כגון זב וזבה ונדה ובעל קרי, אבל לטמא מת שריא (בכורות כז.). אבל בנגיעה לא. ואע"ג שמטמאה לא איכפת לן, דאינו מוזהר עליה לשומרה שלא יטמאנה (שם). כמים בקרבו כו'. מקיש סיכה לשתיה (שבת פו.). דתניא אשה כו'. ואשה כי תהיה זבה, והאי קרא בנדה משתעי (לקמן מד.).